

Jerzy Jackowski — **WYBRANE ZAGADNIENIA LEŚNICTWA DLA POTRZEB PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO**. Politechnika Szczecińska 1975 r. wyd. I, s. 109, cena 10 zł.

Zapewnienie wszechstronnego rozwoju społeczno-gospodarczego Polski łączy się nierozzerwalnie z zagospodarowaniem przestrzennym poszczególnych regionów miast i osiedli, ujmowanych w skali kraju. Następująca zmiana walorów środowiska oraz pogorszenie poszczególnych jego elementów: wody, gleby i szaty roślinnej, powodują naruszenie warunków życia i zdrowia społeczeństwa. Stąd też szczególna rola w kształtowaniu układów wieloprzestrzennych przypada środowisku leśnemu. Lasy bowiem, ich właściwe rozmieszczenie, sposób zagospodarowania oraz spełniane funkcje stanowią ważny czynnik równowagi biologicznej kraju.

Należy zatem powitać pracę dra J. Jackowskiego i podkreślić umiejętność przedstawienia problematyki ogólnej leśnictwa w sposób przystępny dla słuchaczy Podyplomowego Studium Planowania Przestrzennego oraz studentów Wydziału Architektury Politechniki Szczecińskiej. Trzeba się również zgodzić z autorem, który w przedmowie stwierdza, że duża odpowiedzialność związana ze stanem lasów spoczywać będzie na osobach zajmujących się planowaniem przestrzennym, dla których ten skrypt został opracowany. Praca składa się z 6 rozdziałów, jest bogato ilustrowana rycinami oraz tabelami.

Rozdział I zawiera ogólne wiadomości o lesie. We wstępnej charakterystyce roślin drzewiastych autor formułuje pojęcie lasu, przedstawia strukturę warstwową środowiska leśnego, akcentuje szczególną rolę drzewostanów, podając jego najważniejsze cechy. Omawia w skrócie zasadnicze elementy związane z typologią leśną, zagospodarowaniem i ochroną lasu oraz specyficzne cechy leśnictwa.

Rozdział II poświęcony jest lasom i leśnictwu w Polsce. Po krótkim nawiązaniu do problematyki ogólnoswiatowej leśnictwa autor poddaje analizie leśnictwo Polski na tle niektórych krajów Europy. Szczegółowo omawia na podstawie badań (T. Marszałka) rozpiętość lesistości w naszym kraju w przekroju poszczególnych powiatów według stanu na rok 1970. Na tym tle wysuwa wielowariantową koncepcję wzrostu lesistości w bliższej i dalszej perspektywie (na podstawie pracy T. Partyki zamieszczonej w Sylwaniu nr 3 t. 1973 r.). Dalsze rozważania dotyczą form własności, organizacji leśnictwa w naszym kraju oraz niektórych danych o lasach Polski, w szczególności odnoszących się do składu gatunkowego, udziału poszczególnych siedlisk w strukturze lasów nizinnych i górskich, zasięgu niektórych gatunków drzew w Polsce oraz rejonizacji przyrodniczo-leśnej według Mroczkiewicza.

Rozdział III dotyczy funkcji współczesnego gospodarstwa leśnego. Problematyka ta jest bardzo ciekawie ujęta. Autor rozpatruje klasyfikację lasów nie tylko z formalnego punktu widzenia,

tj. podziału na funkcje produkcyjne i pozaprodukcyjne, ale również stara się przedstawić związki zachodzące w poszczególnych układach. I tak, w układzie las — gospodarka wodna ujmuje zależności zachodzące między wysokością opadu w mm a ilością zatrzymanego opadu przez korony drzew, czy też ilustruje zależności zachodzące między stopniem lesistości w określonym dorzeczu, wysokością opadu a ilością rumowiska unoszonego w ciągu roku przez potok. W układzie las — ochrona gleby autor ilustruje zagrożenie krajobrazu przez erozję wodną i powietrzną oraz przedstawia możliwości środowiska leśnego, a w szczególności rolę korzeni i koron drzew, podszyciu i runa leśnego oraz ściółki leśnej w przeciwdziałaniu erozji. Na podkreślenie zasługuje wnikliwa analiza, jaką przedstawia w jednym z podrozdziałów na temat wpływu lasu na klimat, zdrowie człowieka, warunki wypoczynku itp. (powołując się na prace A. S. Baca i S. Ostrowskiego, A. P. Winogradowa, J. Walczewskiego, A. Zielonki, S. Białoboka oraz in.). Godne uwagi są również stwierdzenia (za T. Molendą), że wzrost pozaprodukcyjnych funkcji lasu wpłynie na potencjalną wartość zasobów leśnych traktowaną jako wielokrotność wartości funkcji ochronnej lasu, wartości drzew i innych obiektów unikalnych oraz funkcji rekreacyjnych środowiska leśnego.

Rozdział IV zawiera omówienie roli lasów i zadrzewień w ochronie przyrody w Polsce. Problematyka ta ujęta jest bardzo szeroko, autor podaje szczegółowe dane o powierzchni parków narodowych, rezerwatów przyrody (z podziałem na rezerваты ścisłe i częściowe, według ich ilości, kategorii i powierzchni), parków krajobrazowych i stref chronionego krajobrazu, terenów zielonych w miastach parków wiejskich oraz zadrzewień. Autor trafnie akcentuje rolę, jaka przypada obsza-

rom leśnym i zadrzewieniom wokół miast i osiedli, miejscowości uzdrowskich, wzdłuż cieków wodnych na terenach erodowanych lub też szczególnie atrakcyjnych pod względem krajobrazowym.

Rozdział V — planowanie przestrzenne w leśnictwie — nie spełnił w pełni wymagań zawartych w tytule rozdziału. Autor koncentruje się przede wszystkim na problematyce techniczno-urzędzeniowej, analizując szczegółowo podział powierzchniowy lasów, sposoby jego zagospodarowania, z podaniem rodzaju rębni oraz szczegółowo omawia poszczególne części elaboratu urządzania lasu. Wydaje się, że tematyka tego rozdziału powinna koncentrować się na strukturze przestrzennej leśnictwa i być zilustrowana na przykładzie wybranego planu zagospodarowania przestrzennego w ujęciu regionalnym, z przedstawieniem związków i zależności jakie zachodzą: 1) między wzrostem lesistości a przemianami występującymi w pozostałych składnikach gospodarki przestrzennej (rolnictwo, gospodarka wodna, gospodarka komunalna i inne), z wykazaniem wpływu zarysowujących się zmian na bilans produkcji rolnej, wyżywienia ludności, zatrudnienia itp., 2) między przemianami w układzie funkcji lasu i oddziaływaniem zarysowujących się zmian na bilans produkcji drewna w bliższej i dalszej perspektywie oraz 3) między podstawowymi składnikami struktury przestrzennej leśnictwa w aspekcie ogólnym i regionalnym.

Rozdział VI pt. „Las a rozwój cywilizacji technicznej” przedstawia obraz stanu zagrożenia lasów w Polsce ze strony przemysłu, górnictwa, energetyki i gospodarki komunalnej. W rozdziale tym autor przedstawia również odporność poszczególnych gatunków drzew leśnych na szkody, jak również kryteria wyodrębnienia poszczególnych stref zagrożenia. W zakończeniu podane

są przepisy z zakresu ochrony gruntów rolnych i leśnych.

Praca dra J. Jackowskiego stanowi próbę kompleksowego ujęcia roli lasów w środowisku człowieka na potrzeby planowania przestrzennego i należy ją ocenić pozytywnie. Należy sądzić, że w następnych wydaniach zo-

staną usunięte zauważone usterki. Pożądanym byłoby również, aby przy rozpatrywaniu problemów ujętych w poszczególnych rozdziałach dało się usunąć powtórzenia, jakie się zaznaczały w niniejszym opracowaniu.

Tadeusz Partyka